

Voluta



WERKGROEP GEOLOGIE

*Koninklijk Zeeuwsch Genootschap
der Wetenschappen*

23^e jaargang, no. 1, februari 2017

DE WERKGROEP

De werkgroep beijvert zich voor het onder de aandacht brengen van de geologie in brede zin, met speciale aandacht voor die van Zeeland. Middelen om dit doel te bereiken zijn o.a. het verzorgen van een lezingenprogramma, het houden van determinatiedagen en het houden van excursies. Verder wordt het contact met/tussen de leden versterkt door het uitgeven van het verenigingsblad 'Voluta'. Voor inlichtingen dient men zich te wenden tot de secretaris van de werkgroep

HET GENOOTSCHAP

De werkgroep is onderdeel van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. Dit genootschap werd opgericht in 1769 en stelt zich ten doel wetenschap te beoefenen en kennis te verbreiden, in het bijzonder met betrekking tot de provincie Zeeland. Er zijn diverse werkgroepen actief in verschillende vakgebieden. Voor inlichtingen dient men zich te wenden tot het secretariaat van het KZGW, Kousteensedijk 7, 4331 JE Middelburg, tel 0118-654347.

COLOFON

Voluta is een uitgave van de Werkgroep Geologie – Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen.

Dit nummer werd gemaakt door: Lex Kattenwinkel, Ruud Lie, Herman Nijhuis en Harry Raad.

IN DIT NUMMER

REDACTIONEEL: Lex Kattenwinkel VIERENVEERTIGSTE NUMMER	blz. 2
PROGRAMMA: Ruud Lie PROGRAMMA 2017	blz. 3
MUSEUM: Lex Kattenwinkel VISSERIJMUSEUM BRESKENS BLIJ MET HULP BOTTENEXPERTS WERKGROEP GEOLOGIE	blz. 4
INTERVIEW: Lex Kattenwinkel OUD-VOORZITTER PETER DE DREU WAS VOORAL ACTIEF ACHTER DE SCHERMEN	blz. 10
SCHELLEN MET EEN VERHAAL: Herman Nijhuis MIJN EX-LIBRIS	blz. 14
INTERVIEW: Harry Raad en Lex Kattenwinkel NA VIJFTIG JAAR WEER SERIEUS MET FOSSIELEN VERZAMELEN BEZIG	blz. 15
KALOOT: Lex Kattenwinkel HULP BIJ HET OP NAAM KRIJGEN VAN EEN 'ONBEKENDE' ASTARTE	blz. 21
DE PERS: Lex Kattenwinkel FOSSIELE NOORDHOREN BIJZONDERE VONDST OP NEELTJE JANS NIJLPAARDKIES GEVONDEN OP DE KALOOT	blz. 23

REDACTIONEEL

Lex Kattenwinkel

VIERENVEERSTIGSTE NUMMER

Bestuurssamenstelling gewijzigd

Op 30 september 2016 heeft de Werkgroep Geologie een Bijzondere Algemene Ledenvergadering (BALV) gehouden, waarop de leden een geheel nieuw bestuur hebben gekozen. Aanleiding voor de BALV was het vertrek uit het bestuur van drie bestuursleden: Frank Mous, Herman Nijhuis en George Simons. Dit speelde in de zomermaanden van 2016. De twee overgebleven bestuursleden, Peter de Dreu en Ruud Lie, hebben hierna besloten om bij de eerste gelegenheid een BALV bij elkaar te roepen en dan zelf ook af te treden, zodat een geheel nieuw bestuur kon worden gekozen. Peter was niet herkiesbaar, omdat hij in januari toch al zou aftreden. Ruud stelde zich wel herkiesbaar, en leidde daarom de vergadering tot er een nieuwe voorzitter was gekozen. Als waarnemend voorzitter verklaarde Ruud in zijn openingswoord het vertrek van de drie bestuursleden zeer te betreuren, maar ook te respecteren. Hij zei dat Herman, Frank en George niet op hetzelfde moment of eensgezind zijn opgestapt, "hun reden voor deze beslissing is zeer persoonlijk en niet vanwege bestuurlijke problemen, al liggen die er wel mede aan ten grondslag".

Ruud deelde mee hoe lang de vier vertrekkende bestuursleden zich als bestuurslid voor de werkgroep hebben ingezet. Frank is 17½ jaar lid van het bestuur geweest, waarvan tien jaar als penningmeester. Herman is 5½ jaar lid van het bestuur geweest. George is 8½ jaar penningmeester geweest. Peter is 12½ bestuurslid geweest, waarvan 11½ jaar als voorzitter. Namens alle leden bedankte Ruud de vertrekkende bestuursleden voor hun inzet. Waarvan akte.

Vervolgens stelde Ruud de kandidaat-bestuursleden voor, die bij acclamatie door de vergadering werden aanvaard. Het bestuur bestaat nu uit de volgende personen: Harry Raad (voorzitter), Ruud Lie (secretaris), Jan de Quaasteniet (penningmeester), Hester Loeff (lid) en Bert Wetsteijn (lid). Na de overname van de voorzittershamer door Harry Raad en het uitwisselen van enkele huishoudelijke mededelingen, werd de BALV afgesloten met een afscheidswoord van Peter de Dreu.

Contributie

Heeft u er al aan gedacht de contributie voor 2017 over te maken? Bezoekers van de werkgroepsavonden betalen €25,- terwijl leden die alleen de Voluta ontvangen €12,- per jaar betalen; zie voor het rekeningnummer de binnenzijde van het achterkaft.

PROGRAMMA

Ruud Lie

HET PROGRAMMA VOOR 2017

Vrijdag 27 januari: Algemene ledenvergadering. Na de pauze interview met een van de leden.

Vrijdag 24 februari: presentatie door Ruud Lie: “Een leven lang verzamelen”.

Vrijdag 31 maart: presentatie Raymond van der Ham van Naturalis: “Mola-onderzoek” (maanvis).

Vrijdag 28 april: onderwerp staat nog niet vast.

Vrijdag 26 mei: Presentatie Jan Johan ter Poorten: “Cardiidae, fossiel en recent, diversiteit verspreiding en fylogenie”.

Vrijdag 29 september: uitwisselen vakantie-ervaringen en tonen van vondsten.

Vrijdag 27 oktober: presentatie Sander van Deure (Naturalis): “Dinosauriërs opgraven in de VS”.

Vrijdag 24 november: presentatie Ronald Kooiman: “De geologie van Mistaken Point New Foundland”.

Vrijdag 22 december: onderwerp staat nog niet vast.

De vrijdagavondbijeenkomsten vinden plaats in een zaal van Grand Café Willem, Oranjelaan 17, 4332 VA te Middelburg, **aanvang 19.45 uur**.

Secretariaat Werkgroep Geologie: Ruud Lie, Burg. Dusarduijnstraat 1, 4551 SV Sas van Gent, tel 0115–451585, e-mail: ruud.lie@kpnmail.nl.

DATA NATUURSPREEKUUR

Betty Ras houdt in 2017 in de ontvangsthal van natuurmuseum Terra Maris, Duinvlietweg 6 te Oostkapelle zeven keer een Natuurspreekuur, telkens van 13.30 tot 15.30 uur op de tweede woensdag van de maand.

De data dit jaar zijn: 11 januari, 8 februari, 8 maart, 13 september, 11 oktober, 8 november en 13 december. Werkgroepleden zijn van harte welkom, ook als determinatiehulp.

MUSEUM

Lex Kattenwinkel

VISSERIJMUSEUM BRESKENS BLIJ MET HULP BOTTENEXPERTS

Al enkele jaren zetten Betty Ras, Bram Goetheer en Jan Meulmeester zich in als vrijwilliger voor Visserijmuseum Breskens. De drie werkgroepleden hebben een partij van zo'n 300 fossiele zoogdierbotten gedetermineerd en geregistreerd, en vervolgens uit de mooiste en meest waardevolle stukken een expositie samengesteld. Momenteel bezoeken ze regelmatig het museum om zich over een nieuwe bottenschenking te ontfermen. Daarnaast verricht Betty publieksgerichte activiteiten voor en in het museum – onder de noemer 'Botjes bij Betty' houdt ze jaarlijks een aantal determinatiedagen.

Zin in een karweitje

Betty Ras heeft al vanaf 2003 contact met het Visserijmuseum. In dat jaar heeft ze samen met Dick Dumon Tak een aantal zoogdierbotten van het museum gedetermineerd. Het betrof topstukken uit een grote partij fossiele botten in een havenloods. Met de andere botten uit die partij is toen niets gedaan. De botten waren in de loop der jaren aan het museum geschonken door vissers. Het museum had ze destijds netjes schoongemaakt, geconserveerd en vervolgens in kratten opgeslagen in een loods aan de haven.

In 2012 had Betty tijd en 'zin in een karweitje' en heeft ze toenmalig beheerder Janus Kousenmaker gebeld. "Omdat ik ook vrijwilliger ben bij natuurmuseum Terra Maris in Oostkapelle en regelmatig betrokken was bij bruiklenen over en weer, kenden de mensen van het Visserijmuseum mij al. Ik heb gevraagd of ik die partij botten eens uit mocht zoeken. Dat was prima. Ik ben eerst in m'n eentje enkele keren op 'verkenningstocht' geweest, maar heb al snel besloten om bottendeskundigen Bram Goetheer en Jan Meulmeester erbij te vragen om me bij de klus te helpen. Zij waren meteen enthousiast, omdat het om een interessante collectie gaat. Jan en Bram moesten er zelfs speciaal vrije dagen voor opnemen", zegt Betty waarderend over haar twee helpers.

Het karwei heeft twee winters en de tussenliggende zomer geduurd. "Soms waren we er met z'n drieën aan het werk, maar ik ging ook wel eens in m'n eentje of alleen met Bram of Jan", vertelt Betty. "We zijn er vele tientallen dagen geweest - soms om de week, maar ook wel eens enkele weken niet. We hebben eerst krat voor krat alle botten geïnventariseerd en gelabeld met een nummer. In een schriftje hield ik per bot alle gegevens bij: diersoort, geschatte ouderdom, welk bot, links of rechts, compleet of fragment, proximaal of distaal fragment en een codering voor de kwaliteit van het bot. De collectiebeheerder van het museum heeft deze gegevens in een datasysteem verwerkt. Na de inventarisatie zijn alle botten per diersoort gerangschikt."

Dankzij de inventarisatie veranderde ‘een vergeten partij botten in een loods’ in een fraaie bottencollectie, waarvan ook het museum de waarde inzag. Er werd dan ook besloten om van de mooiste stukken uit de collectie, aangevuld met botten uit de privécollectie van Bram, een tijdelijke expositie samen te stellen, genaamd ‘Botje bij botje’. Vanaf maart 2014 kan het publiek deze tentoonstelling bezoeken. Kán, want de tentoonstelling bestaat nog steeds. “Het zou eerst een wisselexpositie zijn, die maar een jaar zou duren”, zegt Betty, “maar vanwege het succes en de waardevolle collectie heeft het museum besloten er een permanente expositie van te maken. Het museum beschouwt de bottencollectie als een kerncollectie, wat onder meer wil zeggen dat de botten altijd geëxposeerd zullen blijven. Voor Jan, Bram en mij is dat natuurlijk de kers op de taart.”



Afb. 1: Een van de vitrines van de (permanente!) bottententoonstelling ‘Botje bij botje’ in Visserijmuseum Breskens. Foto’s Lex Kattenwinkel.

Andere fossielgroepen

Alle landzoogdierbotten uit de loods zijn gedetermineerd. Er liggen ook botten van zeezoogdieren. Om die te determineren heeft Betty de hulp van een andere deskundige ingeschakeld, Mark Bosselaers. Hij is al enkele keren in Breskens geweest en vindt de botten zeer de moeite waard. Betty hoopt dat hij binnenkort nog eens tijd heeft om een dag naar het Visserijmuseum te komen. “Er staat een hele krat klaar voor Mark, met fossiele botten van zeezoogdieren en andere moeilijke diergroepen, zoals fossiele reptielen en krabben. In de loods staat ook een grote ton met een recente schedel van een dwergvinvis. Dat ding ligt daar te stinken, maar Mark vindt het een geweldig interessant object. Bij die schedel heeft hij ons al les gegeven over de anatomie van de walvisschedel, waardoor de

opgeviste stukken tijdens de bottenvistocht van het KZGW beter te plaatsen zijn.”

In de loods liggen ook andere fossielen en verzamelingen opgeslagen, zoals schelpen, haaientanden, zee-egels, carboonfossielen en mineralen. Het zijn donaties van particulieren die hun verzameling aan het museum hebben afgestaan. Het materiaal is afkomstig uit de hele wereld en er zit ook recent spul tussen. Betty heeft alles ruwweg bekeken. Met het Beleidsplan en het Collectieplan van het Visserijmuseum in het achterhoofd adviseert ze om bepaalde fossielgroepen en verzamelingen (deels) af te stoten, en andere te inventariseren en in de collectie op te nemen. Hiervoor schakelt Betty ook andere deskundigen van de Werkgroep Geologie in.

Koude loods

Begin juli in de zomer van vorig jaar vergezel ik Betty tijdens een van haar determinatiedagen in het Visserijmuseum. Het wordt me duidelijk dat het museum grote waardering heeft voor het werk dat zij en haar ‘hulptroepen’ hebben gedaan. “Wij wisten niets van die botten”, zegt bestuurslid en collectiebeheerder Hein Klooster. “Betty wel. Plagerig noemen we haar wel eens ‘Botty’. En ze komt met een keur aan deskundigen aanzetten. Ze hebben alles gedetermineerd, beoordeeld en in orde gebracht. Elke klui uit de loods, die de moeite waard is, heb ik inmiddels in ons registratiesysteem opgenomen. We werken met Adlib, dat gebruiken buitenlandse musea ook. Samen met twee andere vrijwilligers ben ik elke maandag bezig om gegevens in dat systeem in te voeren.”

Ook het werken in de loods heeft bij de vrijwilligers van het museum respect afgedwongen. “In de loods is geen verwarming”, zegt Klooster. “’s Winters is het er steenkoud, vooral als het vriest en hard waait. Tijdens het werk moet de deur open staan, anders is er binnen te weinig licht. Bij extreem hoog water komt het veerplein blank te staan, dan staat er ook water in de loods. Je begrijpt, dat zijn geen ideale omstandigheden om te werken.”

Betty beaamt de woorden van Klooster. “Maar”, zegt ze, “verwarming in de loods was ook helemaal niet nodig. We zaten tussen IJstijdfossielen, dan is een beetje kou niet erg. Met een dikke jas aan ging het wel. Tussen de middag konden we ons opwarmen in het museum. En omdat de deuren open stonden, zagen de mensen ons bezig. Vaak kwam iemand informeren wat we daar aan het doen waren. Veel Bressiaanders zijn langs geweest, het was altijd ontzettend gezellig.”

Het Visserijmuseum exposeert al vele jaren een incompleet mammoetskelet, waarvan de botten op een paneel zijn gemonteerd. “De muurmammoet”, zegt

Betty (zie afb. rechts). “Soms namen we een mammoetbot uit de loods mee naar het museum om te kijken of het in de muurmammoet paste. Bij elk bot dat past, is in de registratie de notitie ‘past in de muurmammoet’ vermeld.”

Een van de persoonlijke verlangens van Betty is om de ontbrekende botten in de muurmammoet zoveel



mogelijk aan te vullen, zodat het visueel een nog aantrekkelijker geheel wordt. Ook zou een door Bram ontdekt foutje in de huidige opstelling verbeterd moeten worden. “Op het paneel is een rechteraanzicht van een mammoetskelet gemonteerd, maar er bleek na onze determinatie een linker schouderblad en een linker opperarmbeen te zijn aangebracht. Het moet wel kloppen natuurlijk. Wellicht kunnen we de foute botten omruilen. Er wordt over deze mogelijke ruil contact gezocht met Klaas Post uit Urk, die over een handelscollectie mammoetbotten beschikt.”

Botjes bij Betty

De publieksactiviteit ‘Botjes bij Betty’ is vergelijkbaar met het Natuurspreekuur dat Betty Ras verzorgt in Terra Maris. Bezoekers komen met hun natuurvondsten naar het Visserijmuseum en Betty voorziet hen van zoveel mogelijk informatie. Zo nodig noteert ze adresgegevens om later informatie te kunnen opsturen. “Ik weet natuurlijk ook niet meteen alles op te sommen, zeker niet als het druk is.”

Onder de bezoekers aan ‘Botjes bij Betty’, deze zomerdag, is de familie Dierings uit Breskens. Dochter Fiene (8) heeft op een bouwplaats in haar woonplaats stukjes aardewerk en mooie steentjes gevonden. Ook heeft ze vondsten uit het bos en van het strand bij zich. Fiene is een echte jonge onderzoekster. Ze is geïnteresseerd in alles wat ze vindt, vooral in botjes. Als ze een botje vindt probeert ze eerst zelf op te zoeken wat het is. “Ik haal de informatie vooral uit boeken. Ook kijk ik veel naar leerzame programma’s op de tv, zoals met Freek Vonk.” Fiene neemt de uitleg van Betty gretig in zich op. Haar trotse ouders luisteren aandachtig mee.

Nieuwe schenking

Betty zorgt ervoor dat ze tijdens de determinatiedagen altijd iets te doen heeft, ingeval er eens weinig bezoekers komen. “Dat lukt altijd wel, want in het museum ligt nog veel werk. Samen met Bram en Jan ben ik nu bezig met een



Afb. 3: Betty Ras (r) geeft uitleg aan de achtjarige Fiene.

bottenschenking uit 2015 van een visser uit Terneuzen. De vindplaats is exact bekend: daar waar de oude zeearm de Braakman in de Westerschelde uitkwam. De 60 botten liggen in kratten in een zijzaaltje van de ruimte waar de bottententoonstelling is ingericht. Allereerst moeten ze worden schoongemaakt – pokken verwijderen – en geconserveerd. Het schoonmaken is vooral een klus van Jan. Als hij aan het werk is, neem ik bezoekers weleens mee naar dat zijzaaltje, om te laten zien wat er met opgevisste botten allemaal moet gebeuren voordat ze in een museumcollectie kunnen worden opgenomen. Jan vindt het leuk om aan belangstellenden uit te leggen wat hij daar aan het doen is.”

De collectiewaardige stukken worden in de collectie van het museum ondergebracht. Enkele topstukken zijn al in de tentoonstelling ‘Botje bij botje’ opgenomen, ook als vorm van waardering voor de schenker. Over één bot is nog discussie of het een hoornpit of een gewei betreft. Botten die geen museale waarde hebben worden afgestoten of voor educatieve doeleinden aangewend. Dat is ook met de botten uit de loods gebeurd.

Een ander klusje waar Betty mee bezig is, is het plaatsen van een skeletplattegrond bij elk tentoongesteld bot; daarop is het betreffende bot ingekleurd. Elke diersoort heeft een eigen plattegrond. “Dan zien de mensen meteen waar zo’n bot zit.”

Andere wapenfeiten van Betty in Visserijmuseum Breskens: het maken van een leskrat en het verzorgen van enkele lessen voor de gidsen als voorbereiding op de tentoonstelling ‘Botje bij botje’.

Ze wordt door alle vrijwilligers van het museum op handen gedragen. Een van hen, Anke Verschoor, komt op de determinatiebijeenkomst even een knuffel halen. “Anke is voor mij het paardenmeisje”, zegt Betty. “Het huiswerk van een van de lessen was om per diersoort de bijschriften voor de nieuwe wisseltentoonstelling te combineren met de juiste botten. Anke vond het leuk om zich in het pleistocene paard te verdiepen, omdat ze twee kleindochters heeft die paard rijden. Sindsdien is zij het paardenmeisje.”

Tijs Verschoorzaal

Last but not least: ongeveer tien jaar geleden heeft Jan Meulmeester een grote klus voor het Visserijmuseum gedaan. Hij heeft van de omvangrijke collectie opgezette vogels, schelpen, koralen, krabben, kreeften en andere dieren uit de nalatenschap van Bressiaander Tijs Verschoor een prachtige expositie in het museum ingericht. Jan is in het huis van zijn vriend Tijs Verschoor zeven dagen bezig geweest met het inpakken van de spullen. Hierna is alles naar het Visserijmuseum gebracht waar het in gedeelten is uitgepakt. Een vrijwilliger heeft de dieren geborsteld en de pootjes en oogjes opgefrist. Hierna heeft Jan de dieren weer gekamd en in 18 dagen, met behulp van de vrijwilligers die de vitrine in elkaar hebben gezet en schoongemaakt, in de vitrines geplaatst. De permanente tentoonstelling met onder meer bijna 850 opgezette vogels is te bezichtigen in een speciale zaal, de Tijs Verschoorzaal.

PLANNEN OM IN BRESKENS EEN ‘VISEXPERIENCE’ TE MAKEN

De gemeente Sluis heeft grootse plannen met de haven van Breskens. Een onderdeel daarvan is het realiseren van een ‘Visexperience’ op de kop van de Handelshaven. Het huidige Visserijmuseum zou daarvan een onderdeel moeten worden, vertelt Hein Klooster, bestuurslid en collectiebeheerder van het Visserijmuseum.

Het hele verhaal wat er met vis gebeurt moet in de ‘experience’ te beleven zijn, van het water waar de vis in zwemt en gevangen wordt, tot wat je met vis in de keuken kunt doen. “Alles laten zien, proeven en voelen, dat is de bedoeling”, vertelt Klooster. “Er komt een viswinkel, een souvenirshop, een proeverij en een restaurant. De KNRM gaat er ook naar toe. En de vismijn. Het huidige museum is gehuisvest boven de vismijn. Dat blijft zo in de nieuwe situatie. Een gedeelte van het nieuwe museum krijgt een glazen vloer, zodat bezoekers kunnen zien

wat er in de vismijn gebeurt. Om het plan financieel rond te krijgen is een uitbreiding van de jachthaven voorzien en de bouw van ruim 400 appartementen.”

Rijkswaterstaat restaureert de huidige kademuren. Het is de bedoeling dat de havens na de opknappbeurt door het Rijk worden verkocht aan de gemeente, die ze dan weer doorverkoopt aan de projectontwikkelaar voor de appartementen en de jachthaven. Of dat allemaal lukt is nog onzeker, en daarmee is het eveneens onzeker of de bouw van de ‘Visexperience’, die uit de opbrengsten van de projectontwikkeling moeten worden betaald, doorgaat.

Klooster denkt dat het museum in de nieuwe opzet het niet zonder sponsoring kan stellen. Daarom spant het zich in om een erkenning te krijgen van de Stichting Museumregister Nederland. “Deze erkenning heeft verschillende voordelen, zoals de geldigheid van de museumjaarkaart. Ook kan zo’n erkenning van belang zijn als we willen aankloppen bij mogelijke sponsors, zoals de Postcodeloterij of het Prins Bernhardfonds.”

INTERVIEW

Lex Kattenwinkel

OUD-VOORZITTER PETER DE DREU WAS VOORAL ACTIEF ACHTER DE SCHERMEN

Tijdens de Bijzondere Algemene Ledenvergadering op 30 september 2016 heeft Peter de Dreu (1939) afscheid genomen als voorzitter. Hij heeft 12,5 jaar deel uitgemaakt van het bestuur van de Werkgroep Geologie, waarvan 11,5 jaar als voorzitter (vanaf januari 2005). Naast de gebruikelijk taken die bij het voorzitterschap horen, heeft Peter zich in het belang van de werkgroep bijzonder ingespannen om de komst van de Westerschelde Containerterminal (WCT) te voorkomen en daarmee de Kaloot te behouden. Ook heeft hij het initiatief genomen om de verhouding met het Zeeuws Genootschap te verbeteren. Hij was een voorzitter die een groot netwerk van persoonlijke contacten opbouwde en veel achter de schermen actief was.

Verhouding met Zeeuws Genootschap

In 2004 kwam Peter de Dreu in het bestuur, op zijn eigen verzoek niet meteen als voorzitter. “Het leek me beter om eerst een jaar als gewoon bestuurslid mee te draaien. Gelukkig was mijn voorganger, Bert Wetsteijn, bereid om nog een jaar langer voorzitter te blijven.”

Toen Peter is het bestuur kwam, was hij net voorzitter af van vereniging Redt de Kaloot. In die hoedanigheid was hij dus al actief geweest voor het behoud van fossielenstrand de Kaloot. De Werkgroep Geologie wilde ook een rol spelen in de inspraakprocedure van de WCT, maar werd daarin belemmerd door het Zeeuws Genootschap. Het genootschap argumenteerde dat de werkgroep geen rechtspersoon is, en daarom niet gerechtigd om een inspraakreactie in te dienen.

Dit speelde al voor de komst van Peter in het bestuur. “De verhouding tussen de werkgroep en het Zeeuws Genootschap was in die jaren verre van ideaal”, memoreert Peter. “Ik was ook lid geworden van het genootschap, want dat is verplicht als je bestuurslid van een werkgroep wordt. Maar het was me niet duidelijk wat het genootschap nu voor onze werkgroep, en voor andere werkgroepen, betekende. Daarom heb ik toen een afspraak gemaakt met het bestuur van het Zeeuws Genootschap om eens te gaan praten. Samen met toenmalig medebestuurder Frank Mous ben ik op gesprek geweest. Nou, daar kregen we wat te horen: ons verzet tegen de WCT werd ons, en dan zeg ik het netjes, niet in dank afgenomen. Wij kregen nog maar net de gelegenheid om ook onze argumenten op tafel te leggen. Ik begrijp het genootschap wel, dat wil zijn goede banden met de Provincie niet op het spel zetten. Het heeft nog enige tijd geduurd voor er over en weer begrip ontstond voor elkaars standpunten, maar het is toch goed gekomen. Ik kreeg een goede verstandhouding met toenmalig voorzitter van het genootschap, Lous Coppoolse. Samen hebben we in 2007 een beleidsplan opgesteld over hoe genootschap en werkgroep met elkaar omgaan. Je moet gewoon met elkaar in gesprek gaan, dan komen de zere plekken vanzelf boven en kun je naar een oplossing werken.”

Financiële steun

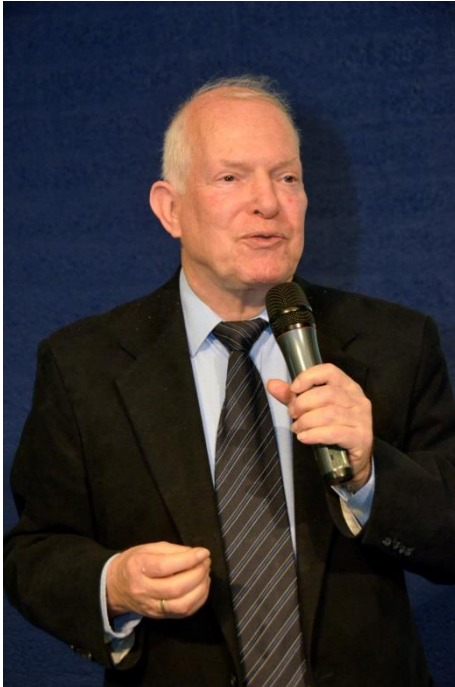
Een voorbeeld daarvan is, dat het genootschap het voorstel introk dat alle werkgroepleden ook lid van het genootschap moeten zijn. In goed overleg is een formule bedacht dat de werkgroep voor elk lid één euro afdraagt aan het genootschap. In ruil daarvoor mogen werkgroepleden alle activiteiten van het genootschap bijwonen.

Hoe goed de onderlinge verhouding nu is, mag onder meer blijken uit de financiële steun van het KZGW ten behoeve van de Fossielenatlas in 2010. Ook het verschijnen van de veldgids Zeeuwse Strandfossielen in 2016, de jubileumuitgave van de Werkgroep Geologie, is mede mogelijk gemaakt door voorfinanciering van het KZGW. “Het komt bijna altijd aan op goede persoonlijke verhoudingen om dit soort zaken goed te regelen”, zegt Peter. “Als er iets met het genootschap te bespreken was, belde ik voorzitter Maarten Steenbeek op. We hebben geregeld een lunchafspraak gehad in De Drukkery in

Middelburg; dat is vlakbij de rechtbank waar Maarten werkt en tussen de middag had hij vaak wel even tijd.”

Tijdens de werkgroepavonden hield Peter zijn medewerkgroepsleden regelmatig op de hoogte van de stand van zaken ten aanzien van de Kaloot en de afspraken met het genootschap. “In het openingswoord van de bijeenkomsten is er altijd even ruimte om de leden bij te praten en om de meningen te peilen. Als bestuur ben je er voor je leden natuurlijk.”

Peter is ook altijd een voorzitter geweest die zijn clubgenoten erop attent maakte als een van de leden iets bijzonders had. Bijvoorbeeld de zandexpositie van Alice Krull in de Lutherse kerk in Groede, de (permanente) expositie van de schelpen van Ko de Vos in streekmuseum Het Warenhuis in Axel of de uitreiking van de *British Archaeology Award 2008* aan Jan Meulmeester. En niet te vergeten zijn eigen verkiezing in 2016 tot ‘Havank-vriend van het jaar’.



Afb. 4: Peter de Dreu tijdens de jubileumbijeenkomst van de Werkgroep Geologie op 12 maart 2016 in de Zeeuwse Bibliotheek te Middelburg.
Foto Lex Kattenwinkel.

Prominente sprekers

De komst van prominente sprekers, zoals professor Salomon Kroonenberg en dr. Wim Backhuys zijn verdiensten van Peter. Beiden hebben twee keer een lezing

gehouden op een werkgroepavond en waren gastspreker op de jubileumbijeenkomst. “Salomon Kroonenberg verscheen altijd op de televisie als er ergens ter wereld een vulkaanuitbarsting was geweest. Die moeten we hebben, dacht ik, want het is een vlotte prater en hij weet alles over vulkanisme. Dus heb ik gebeld met de NOS met de vraag of ik zijn adresgegevens kon krijgen. Dat mocht. Zodoende hebben we Salomon voor een lezing kunnen strikken.”

Peter kwam met Wim Backhuys in aanraking toen deze in het Stadhuismuseum te Zierikzee een lezing hield over Job Baster, de bekende achttiende-eeuwse arts. “De spreker maakte zo’n indruk dat ik hem gelijk heb aangeklampt en een afspraak geregeld om voor de werkgroep een inleiding te verzorgen. Met mijn echtgenote Hennie ben ik ook naar de Schouwse Schatkamer geweest, het museum met natuurhistorische voorwerpen van Wim Backhuys. De prachtige tuin bij dat museum vormde de aanleiding dat Wim óók een lezing heeft gegeven voor de Bevelandse tuinclub Het Zeeuwse Knoopje, waarbij Hennie is aangesloten.”

Visitekaartjes

Om ‘dingen voor elkaar te krijgen’ kiest Peter altijd voor een strategische aanpak. “Wat is het doel en hoe wil je dat bereiken, daar gaat het om. Het allerbelangrijkste is dat je altijd goed geïnformeerd bent. Je moet weten hoe het zit. Bij Redt de Kaloot hadden we destijds wel kennis over de Vogelrichtlijn, maar niet over de Habitatrictlijn. Via via konden we een afspraak maken met het directoraat-generaal Milieu van de Europese Commissie in Brussel, waar we de ontbrekende kennis gehaald hebben. We hadden die informatie nodig om bij de Raad van State goed beslagen ten ijs te komen.”

Tijdens zijn voorzitterschap, en ook al daarvoor natuurlijk, heeft Peter een groot netwerk aan contacten opgebouwd. Als hij interessante personen ontmoet, vraagt hij altijd een visitekaartje. Die kaartjes bewaart hij goed. Achterop schrijft hij waar hij de betreffende persoon ontmoet heeft en eventuele bijzonderheden. Dankzij zijn netwerk lukt het hem bijna altijd om iets gedaan te krijgen, of het nu gaat om het organiseren van een cartoontentoonstelling in de Zeeuwse Bibliotheek te Middelburg, of het behoud van de enige brievenbus in zijn woonplaats Driewegen. “Ik ben vooral achter de schermen actief. Het op de achtergrond regelen, daarin zit mijn grootste kracht.”

SCHELLEN MET EEN VERHAAL (2)

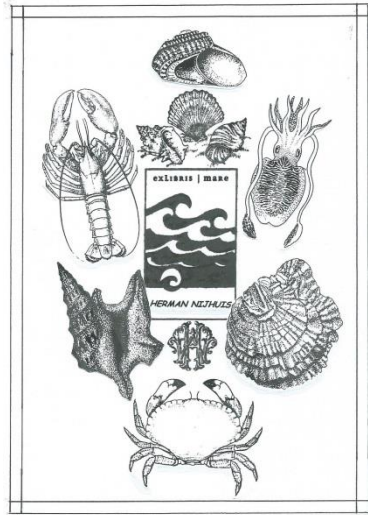
Herman Nijhuis

MIJN EX-LIBRIS

Als verzamelaar van naturalia heb je de nodige boeken om je vondsten te determineren. Om deze boeken als jouw eigendom te merken, kun je voorin een ex-libris (= uit de boeken) plakken. De boeken op natuurgebied vormen een verzameling op zich.

Als vierjarige ben ik begonnen met het verzamelen van schelpen, deze vormen de hoofdmoot van mijn verzameling en zijn dan ook in het ex-libris het meest vertegenwoordigd, met zes verschillende soorten.

Linksonder een pelikaansvoet (*Aporrhais pespelicani*), rechtsonder de bolle rechterklep van een Zeeuwse oester (*Ostrea edulis*), helemaal bovenaan de gekielde cirkelslak (*Tornus subcarinatus*), daaronder een klep van de wijde mantel (*Aequipecten opercularis*), links daarvan een gevlochten fuikhoorn (*Nassarius reticulatus*) en rechts daarvan een alikruik of kreukel (*Littorina littorea*).



Ik ben een liefhebber van zee en strand. Dit vind je in het midden terug: de woorden ex-libris en mare (= zee), de golven, een aangespoelde schelp en mijn naam. Daaronder een monogram van de letters van mijn voornamen: een 'H' van Herman, naar mijn opa van vaderskant, en een 'W' van Wiepko, naar mijn Groningse opa van moederskant.

In de jaren '70 kwamen er fossielen bij, die niet in het ex-libris te vinden zijn. Nog later ging mijn belangstelling meer uit naar de levende (mariene) natuur en die vinden we onder meer terug in een kreeft (*Homarus gammarus*), die ook het sterrenbeeld van mijn vrouw Annie is. Verder een noordzeekrab (*Cancer pagurus*), die we in de Oosterschelde geregeld tegenkomen tijdens de excursies met de Strandwerkgemeenschap (SWG). Tot slot een zeekat (*Sepia officinalis*), als vertegenwoordiger van de diergroep die mijn grote belangstelling heeft, de inktvissen.

E-mailadres auteur: hermanwiepko@zeelandnet.nl

INTERVIEW

Lex Kattenwinkel en Harry Raad

NA VIJFTIG JAAR DE VERZAMELHOBBY WEER SERIEUS OPGEPAKT

Ronald Kooiman is pas een jaar lid van de Werkgroep Geologie. Toch was hij al op jonge leeftijd een actief verzamelaar van fossielen. Ronald groeide op in Vlissingen en ging in zijn jeugd, samen met zijn ouders en oudere broer, regelmatig naar de Kaloot om fossiele schelpen, botten en haaiantanden te zoeken. Het gezin zocht ook fossielen op opgespoten terreinen bij de Boudewijnsluis in Antwerpen. Na zijn opleiding aan de Hogere Zeevaartschool in zijn woonplaats, ging Ronald varen en verschoof de fossielenhobby naar het tweede plan. Dat bleef zo toen hij na tien jaar weer aan de wal kwam en voor verschillende werkgevers in het buitenland ging werken. Zijn gezin ging overal met hem mee. Alleen tijdens vakanties verzamelde hij weleens wat. Pas enkele jaren na zijn pensionering pakte Ronald zijn fossielenhobby weer serieus op. “Ik zoek het liefst op de Kaloot”, vertelt hij in een interview dat Harry Raad hem na afloop van de ledenvergadering op 27 januari heeft afgenomen.

Foto's

Voorafgaand aan het interview vertoont Harry een aantal foto's die hij in een voorbereidend gesprek bij Ronald thuis heeft gemaakt. De foto's laten onder meer een goed onderhouden en gevarieerde voor- en achtertuin zien, met in de achtertuin een hobbykasje. “Mijn vrouw en ik houden allebei van tuinieren”, zegt Ronald. “We zijn aangesloten bij volkstuinvereniging Levenslust, waar we voornamelijk bloemen hebben en een klein beetje groenten kweken.” Een andere foto toont een kast met curiosa, die Ronald tijdens zijn vele reizen uit diverse landen heeft meegebracht. Dat Ronald veel internationale reizen heeft gemaakt, blijkt ook uit een opname van twee schappen met enkele tientallen ‘blauwe huisjes’ van de KLM. De KLM geeft elke reiziger die *Business Class* vliegt, een Delfts blauw miniatuur van een karakteristiek Hollands huis, gevuld met jenever. Mede doordat KLM elk jaar een nieuw miniatuur uitbrengt, zijn de ‘blauwe huisjes’ inmiddels gewilde verzamelobjecten. De meeste andere foto's houden verband met de fossielenhobby van Ronald. Ook zien we Ronald achter een telescoop. “Astronomie is een van mijn andere hobby's, ik ben lid van de sterrenwacht Philippus Lansbergen in Middelburg. Fotografie en archeologie zijn twee andere hobby's. Ik ben dan wel gepensioneerd, maar ik kom tijd tekort.”

Jeugd

De ouders van Ronald zijn echte Zeeuwen. Ze woonden in Westkapelle, maar moesten in de oorlog vertrekken. Net voor de inundatie in oktober 1944 verhuis-



Afb. 6: Ronald Kooiman in zijn huiskamer. Foto Harry Raad.

den ze naar Lekkerkerk, waar vader Kooiman een betrekking kreeg als onderwijzer op de Christelijke Mulo. Ronald werd geboren in 1948. Veel herinneringen heeft hij niet aan Lekkerkerk, want het gezin keerde in 1951 terug naar Zeeland, naar Vlissingen. Als kind was Ronald altijd geboeid door het zicht op de zee vanaf de boulevard en de activiteiten van de schepen. Geen wonder dat hij na de mulo (Oranje Nassaschool in Middelburg) koos voor de Hogere Zeevaartschool (De Ruyterschool) in zijn woonplaats Vlissingen. “Dat was een logische keus, want al op mijn 16^e was ik gek van varen. Mijn vader was leraar op de Zeevaartschool, hij gaf Nederlands en Aardrijkskunde. Hij kende iemand met een coaster en zei tegen mij: ‘als je naar de Zeevaartschool wilt, waarom ga je dan niet eerst een tijdje varen’. Dat was een goed idee. Ik ben in de zomervakantie zes weken als lichtmatroos met die coaster meegevaren. Ik weet nog dat ik in Den Helder ben opgestapt.”

Lijnvaart en wilde vaart

Na voltooiing van zijn opleiding scheepswerktuigkunde aan de Zeevaartschool is Ronald in 1968 (op zijn 20^e) gaan varen bij de Koninklijke Java-China-

Paketaanvaart Lijnen (KJCPL). Hij heeft ook korte tijd gevaren tussen Singapore en Portugees Timor voor de Koninklijke Paketaanvaart Maatschappij (KPM), die naderhand is opgegaan in de KJCPL. Tijdens het interview houdt Ronald een boek omhoog dat de geschiedenis van de KJCPL beschrijft, met op de voorkant een prachtige afbeelding van de oceaanstomer 'Tjitaroem'.

Na zes jaar lijnvaart stapt Ronald over op de wilde vaart bij rederij Vinke & Co. In totaal heeft hij tien jaar gevaren, van 1968 tot 1978. In deze periode heeft hij al zijn rangen gehaald als scheepswerktuigkundige. "In 1976 ben ik getrouwd. Daarna heb ik het varen nog twee jaar volgehouden, maar als getrouwd man wil je niet meer zo lang van huis zijn. Daarom ben ik in 1978 gestopt met varen."

Internationale carrière

Zijn eerste baan 'aan de wal' was leraar aan de Vissersavondschool in Vlissingen. Hierna startte een internationale carrière, die begon met een baan bij een dochteronderneming van textielbedrijf Vlisco in Helmond. Vlisco is een batikdrukkerij, de naam is afgeleid van Vlissingen Company. "Ik werd uitgezonden als assistent-chef Technische Dienst naar een bedrijf genaamd Uniwax te Abidjan in Ivoorkust. Veel vrouwen in Midden- en West-Afrika dragen de prachtige batik gewaden met de felgekleurde, exotische prints. Hoewel de productie er lokaal ook plaatsvindt, prefereren de Afrikaanse dames toch de vermelding 'printed in Holland' op het merkje. Ronald toont een grote houten stempel waarmee de batikdoeken destijds bestempeld werden. "Een vulder noemden we dat bij Vlisco."

Na vijf jaar Vlisco heeft Ronald een jaar lesgegeven aan de Middelbare School voor Scheepswerktuigkunde in Middelburg. "Ik begon met 32 uur per week, dat was buffelen. Het jaar daarop verminderde het aantal uren naar 15 uur per week. Dat was voor mij het sein om te gaan solliciteren. De volgende werkgever werd de Cokesfabriek in Sluiskil, als chef d'atelier. Ik kwam elke dag thuis als een schoorsteenveger – na een jaar 'in de cokes' hield ik het voor gezien."

In 1985 begon Ronald bij bierbrouwer Heineken, waar hij in verschillende functies tot aan zijn pensionering in 2008 zou blijven. "Bij Heineken zeiden ze: 'Je hebt in Afrika gezeten, je spreekt Frans, we willen je graag uitzenden naar (voormalig Frans) Congo. Zo geschiedde. Ik heb daar drieënhalve jaar gewerkt als chef Technische Dienst van een brouwerij in Brazzaville. Het was een roerige tijd. Soms mochten we de brouwerij niet in, soms mochten we de brouwerij niet uit. Toen het te gevaarlijk werd zijn we door Heineken uit Congo weggehaald."

Senior consultant

Hierna werd Ronald chef Technische Dienst bij een Heineken-brouwerij op Saint Lucia, een eilandnatie in het Caribisch gebied. Ook hier is hij drieënhalve

jaar gebleven. “We zijn er weggegaan omdat het onderwijs voor onze twee dochters er zo slecht was, dit in tegenstelling tot Brazzaville, waar de scholen juist heel goed waren. We wilden dat ze een goede opleiding konden volgen en zijn daarom terug naar Nederland gegaan. Gelukkig was dat voor Heineken geen probleem: ik kon aan de slag als senior engineering consultant op de technische hoofdkantoorvestiging in Zoeterwoude.”

Zijn laatste acht jaar bij Heineken hield Ronald zich vooral bezig met kennismanagement. “Eind jaren '90 realiseerden veel grote bedrijven zich dat ze wel heel veel kennis in huis hadden, maar dat die kennis niet toegankelijk was. Het is belangrijk om mensen met bepaalde kennis aan elkaar te linken, zodat je alle kennis kunt samenbrengen en verder uitdiepen. Met kennisgroepjes, wij noemden dat ‘*Communities of Practice*’ (CoP), kennis vergaren en databases opzetten. Als eerste sloot zich een brouwerij uit Nieuw-Zeeland aan bij ons kennisinitiatief, die zat daar letterlijk en figuurlijk op een eiland. Uiteindelijk volgden alle Heineken-brouwerijen. De laatste was die in Zoeterwoude zelf, want ja, de hoofdvestiging hè, daar wisten ze natuurlijk alles al. Overal waar Heineken-brouwerijen zijn, hielden we kennisbijeenkomsten. Ook heb ik deelgenomen aan een twintigtal brouwerij-audits. We gingen dan met drie specialisten op stap om een bepaalde brouwerij als het ware door te lichten.” Volgens Ronald is de Werkgroep Geologie ook een CoP. “De leden van de werkgroep hebben ieder veel kennis op een bepaald gebied. Als je dat samenbrengt, til je het geheel naar een hoger niveau, met als resultaat bijvoorbeeld de vorig jaar verschenen veldgids Zeeuwse Strandfossielen.”

PUM

Ronald heeft een enerverende carrière gehad, waarin hij vele tientallen landen bezocht heeft op bijna alle continenten. Als echte globetrotter verdiepte hij zich altijd wel in de cultuur van het land, maar veel tijd voor vakanties was er nooit. Na zijn vervroegde pensionering in 2008 pakte hij het reizen weer op. Hij ging aan de slag voor vrijwilligersorganisatie Programma Uitzending Managers (PUM) en werd op missie gezonden naar onder meer Oekraïne, Filippijnen en Georgië, voor het verlenen van technische assistentie aan kleine bedrijven en het opzetten van kennismanagement bij PUM zelf. Na drie jaar bij deze organisatie gunde hij zich eindelijk tijd voor zijn vele hobby's.

Zijn gezin is Ronald overal gevolgd bij zijn uitzendingen overzee, voor Vlisco en Heineken. Zijn vrouw was net zo'n globetrotter als hijzelf. Helaas is zij in 2002 overleden. Ronald is in 2005 hertrouwd met zijn huidige vrouw.

Ronald is een aantal jaren geleden weer in de ban geraakt van fossielen dankzij de documentaire ‘First Life’ van David Attenborough. De film belicht het

natuurgebied *Mistaken Point* in het uiterste oosten van Canada, op Newfoundland. Er bevinden zich daar lagen met fossielen uit het Ediacarium, 480 tot 450 miljoen jaar geleden. Dat is nog voor het Cambrium. “Het zijn de oudst bekende meercellige organismen”, zegt Ronald. “Het waren geen planten en waarschijnlijk ook geen dieren. De organismen hebben zo’n 30 miljoen jaar bestaan en zijn daarna uitgestorven. Met mijn broer, die in Canada woont en geoloog is, heb ik *Mistaken Point* bezocht. Dat was fascinerend.”



Afb. 7: Jeugdfoto van Ronald Kooiman (2^e v.r.) met zijn vader, moeder en oudere broer, kamperend in de buurt van de Kaloot. Rechts Ko Janse, de vader van Anton Janse. “We zochten toen als gezin, vaak samen met neef Anton en zijn vader Ko Janse”, zegt Ronald. “Ik denk dat Anton deze foto heeft gemaakt.”

Fossielenhobby

Ronald is een strandliefhebber die de grote hoeveelheid plastic rotzooi op Vlissingse stranden een doorn in het oog is. Daarom heeft hij zich een aantal jaren geleden aangesloten bij ‘Doe mee, Verlos de Zee’, een organisatie van enthousiastelingen die zich inzet voor een schone zee en strand. Als vrijwilliger hiervan kwam hij vorig jaar tijdens de opheffingsvergadering van vereniging ‘Redt de Kaloot’ in aanraking met de Werkgroep Geologie.



Afb. 8: De bovenkaaks premolaar P4 van een beer die Ronald vorig jaar op de Kaloot heeft gevonden. Foto Ronald Kooiman.

Hij had zijn fossielenhobby alweer opgepakt en was flink aan het verzamelen, maar het ontbrak hem nog aan specifieke geologische kennis. Dankzij de werkgroep en de fraaie website krijgt hij nu van alle kanten informatie over de fossielen en geologie van Zeeland. “Ik ben heel blij dat ik lid ben geworden. Het is zó leuk om hier te zijn en kennis te delen. Ik heb al heel veel geleerd van de andere leden. Bij verschillende mensen ben ik al thuis geweest om hun collectie te bekijken, dat is ook heel leerzaam. En je leert dan elkaar ook wat beter kennen.”

De Kaloot is het favoriete fossielenstrand van Ronald. “Je hebt daar lekker de ruimte en het is altijd weer spannend wat je vindt. In november vond ik een prachtige kies, die door Bram Goetheer is gedetermineerd als bovenkaaks premolaar P4 van een beer. Dat is echt wel een van mijn topvondsten. Op een dag, eind januari, liep ik er met zeer dichte mist, een bijna surrealistische ervaring. Er was verder niemand, het zicht was hooguit honderd meter en het was vrijwel stil. Het enige wat je hoorde waren de misthoorns van de passerende schepen, een fantastisch geluid.”

KALOOT

Lex Kattenwinkel

HULP BIJ HET OP NAAM KRIJGEN VAN ‘ONBEKENDE’ ASTARTE

Werkgroepbijeenkomsten bieden een uitgelezen mogelijkheid om vondsten aan clubgenoten te laten zien. Er gaat dan ook geen clubavond voorbij zonder dat iemand met een onbekende strandvondst of een bijzonder fossiel op de proppen komt. Niet om mee te pronken natuurlijk (of misschien toch wel een beetje soms), maar om erachter te komen wat het nu precies is. Doorgaans lukt dat wel, want de werkgroep herbergt een breed scala aan deskundigheid. De meegebrachte vondsten leiden tot leerzame uitleg en gesprekken, die de pauzes vaak net zo boeiend maken als het echte onderwerp van de avond. Dergelijke onderonsjes zijn ook zeer bevorderlijk voor het clubgevoel.

Onbekende Astarte

Aan de Kaloot zijn veel verschillende soorten Astartidae te vinden, die door een niet-specialist zoals ik niet altijd goed van elkaar te onderscheiden zijn. Dat is helemaal niet erg, want de vondst van zo'n niet direct bekende schelp is een prachtige aanleiding om weer eens wat soorten met elkaar te vergelijken en de Fossielenatlas erop na te slaan. Dat is sowieso een aangename bezigheid, maar de voldoening wordt nog groter als het ook nog lukt om zo'n vondst op naam te krijgen (wat niet altijd het geval is, vandaar dit stukje).

Vorig najaar vond ik op de Kaloot een mij onbekende Astarte van ongeveer twee centimeter lengte. Het was (en is nog steeds) een zeer goed geconserveerde schelp met gecreneleerde onderrand en gladde buitenzijde. Thuis zag ik dat de buitenzijde niet helemaal glad is: op en bij de top bevinden zich enkele fijne ribjes, die naar onder vrij snel uitdoven. Ik dacht eerst aan *Laevastarte* aff. *peelensis*, al was de schelp daar eigenlijk niet dikschalig genoeg voor en iets te groot. De *L. peelensis* die ik ken uit Langenboom heeft een veel hogere vorm, dus dat klopte ook al niet. In de Fossielenatlas las ik dat de vorm van Peelexemplaren op verschillende punten verschilt van die uit de Westerschelde (vandaar het aff. voor de soortnaam). Dus misschien toch een *peelensis*? Ik kwam er niet uit en besloot de vondst de eerstvolgende keer mee te nemen naar de werkgroepavond. Weer zo'n 'rare' Astarte dacht ik, want ik had wel eens eerder een 'atypische' klep van een bepaalde soort *Laevastarte* gevonden.

Natuurlijk, ik had beter wat verder gelezen in de Fossielenatlas – dan was het zeker gelukt om zelf de juiste naam op mijn vondst te plakken. Ook een kijkje in mijn eigen verzameling zou uitsluitel hebben gegeven. Kortom, ik was even vergeten hoe die dingen eruit zagen en ik heb niet verder gekeken dan m'n neus lang was. Soit.



Afb. 9.: De binnen- en buitenzijde van de aanvankelijk door de vinder niet als zodanig herkende *Laevastarte ariejansseni* van de Kaloot. Foto: auteur.

In de pauze van een werkgroepavond eind vorig jaar legde ik mijn vondst voor aan Peter Moerdijk. Na een zeer korte blik op de binnenzijde van de schelp was dit zijn reactie: “*Laevastarte ariejansseni*. Even de buitenkant bekijken of het klopt. Ja, dat is ‘m. Dit is wel een hele mooie, zo mooi vind je ze niet vaak.”

Laevastarte ariejansseni? Die heb ik in mijn verzameling, dus die ken ik dan toch wel? Blijkbaar niet goed, want anders had ik de schelp wel meteen herkend. Weer thuis van de werkgroepavond pak ik direct de doos met Astartes van de Kaloot erbij en neem het doosje met *L. ariejansseni* eruit. Er zit een twintigtal klepjes in, bijna allemaal ongeveer net zo groot en hetzelfde gevormd als de schelp waar het in dit verhaaltje om draait. Op één zeer goed geconserveerd klepje na zijn ze wel allemaal minder mooi, vooral doordat de buitenkant banen van erosie vertoont. Alle klepjes hebben een gecreneleerde onderrand en fijne ribjes op de top.

Hoewel ... nadere inspectie leert dat er ook een exemplaar tussen zit met wat grovere ribben. Deze schelp is ook wat platter en heeft een spitsere top. Het lijkt een andere soort – wellicht een juveniele *Laevastarte ovatacostata*? Er zit nog een andere afwijkende schelp in het doosje, hoog driehoekig van vorm, dikschalig en met een zwaar slot. Helaas is door erosie de ribstructuur bij de top niet meer goed zichtbaar. Het onderste, niet geërodeerde deel is glad. Zou dit

dan wél een *L. aff. peelenis* kunnen zijn? Waarschijnlijk niet, want de afmetingen zijn hiervoor te groot (lengte en hoogte allebei bijna 25 mm). Misschien moet ik deze twee ‘vreemde eenden in de bijt’ een volgende keer maar eens meenemen naar een werkgroepavond.

Dank

Met dank aan Peter Moerdijk voor het determineren van mijn ‘onbekende’ Astarte. En dank aan Harry Raad, die het onderonsje tussen Peter en ondergetekende gadesloeg en mij de suggestie deed om daarover een verhaaltje voor de Voluta te maken.

Literatuur

- Moerdijk, P.W. et al., 2010. De fossiele schelpen van de Nederlandse kust. - Nederlands Centrum voor Biodiversiteit Naturalis, Leiden.

DE PERS

Lex Kattenwinkel

FOSSIELE NOORDHOREN BIJZONDERE VONDST OP NEELTJE JANS

*De Strandwerkgroep van KNNV Bevelanden hield op 6 januari dit jaar een excursie naar Neeltje Jans, aldus het verslag van Harry Raad in 't Heelblaadje, jrg. 34 (1)/2017. Een van de bijzondere vondsten deze dag was een fossiele noordhoren, de rechtsgewonden *Neptunea lyratodespecta* uit het Plioceen of Vroeg-Pleistoceen.*

De horen is gevonden in de brede aanspoelselzone van het lage strand. De soort onderscheidt zich met zijn forse spiraalribben van twee andere rechtsgewonden noordhorens. Bij de noordhoren (*N. antiqua*) ontbreken ribben en bij de gekielde noordhoren (*N. despecta*) zijn de ribben minder opvallend. De determinatie is nog bevestigd door schelpenkenner Peter Moerdijk, die deze vorm alleen van de Westerschelde kende.

Tijdens de excursie werd ook een huisje van een andere pliocene zeeslak gevonden, een exemplaar van de rolslak *Euroscaphella lamberti*. Deze soort is algemeen in de Westerschelde, maar voor Neeltje Jans zeer bijzonder. In beide gevallen betrof het overigens defecte slakkenhuizen.

De excursiegangers troffen op het hoge en het lage strand een breed scala aan recente soorten slakken en tweekleppigen aan, waarvan in het artikel slechts enkele bij naam genoemd worden. Bijzonder waren enkele doubletten van de wijde mantel, *Aequipecten opercularis*. “Eén dier was waarschijnlijk net dood,



Afb. 10: *Neptunea lyratodespecta* van Neeltje Jans. Foto's Harry Raad.

de schelp stond iets open en de vele oogjes, net binnen de schelp op de mantelrand, waren nog goed zichtbaar. Velen kenden de soort alleen van losse kleppen op het strand, dit was toch weer een fantastische waarneming.”

NIJLPAARDKIES GEVONDEN OP DE KALOOT

Hester Loeff uit Zierikzee heeft op de Kaloot een kies gevonden die door deskundige Dick Mol is gedetermineerd als premolaar uit de onderkaak van een nijlpaard. Dat meldt de PZC van zaterdag 11 februari. Het artikel is geïllustreerd met een foto waarop de vindster de gevonden kies laat zien. Ook diverse andere media hebben dit bericht gebracht.

De PZC schrijft dat het om een zeer bijzondere vondst gaat, omdat het pas de tweede keer in de historie is, dat in Zeeland een restant van een nijlpaard is gevonden. “Er is ooit eens een deel van een achterhoofd opgevist”, zegt Hester in het artikel. Ze vertelt dat de kies afkomstig is uit het Eemien, de warmere periode voor de laatste IJstijd. “Toen leefde hier een kleine populatie.” De vindster wist niet meteen dat het een kies van een nijlpaard is. De sinaasappelige structuur van het oppervlak deed haar in eerste instantie aan neushoorn denken. Raadpleging van Dick Mol bracht definitief uitkomst. Hester, bestuurslid van de Werkgroep Geologie en conservator van het Zeeuws Genootschap, laat weten dat de kies te zijner tijd zal worden toegevoegd aan de collectie van het KZGW.

BESTUUR

- Voorzitter: Harry Raad, Capelleweg 9, 4416 PN Kruijningen,
tel: 0113-381942, e-mail: hjraad@kpnmail.nl
- Secretaris: Ruud Lie, Burg. Dusarduijnstraat 1, 4551 SV Sas van Gent,
tel: 0115-451585, e-mail: ruud.lie@kpnmail.nl
- Penningmeester: Jan de Quaastieniet, Jacob Valckelein 1, 4416 KV Goes,
tel: 0113-211889, e-mail : jandequaastieniet@online.nl
- Lid: Hester Loeff, Oesterstraat 34, 4301 ZJ Zierikzee,
tel 0111-415838, e-mail: hesterloeff@yahoo.co.uk
- Lid: Bert Wetsteijn, Muddy Watersstraat 58, 4337 WK Middelburg,
tel 0118-637807, e-mail: b.wetsteijn@online.nl

BIBLIOTHEEK

- Bibliothecaris: Hans Nieuwenhuize, Giessenburg 10, 4385 EM Vlissingen,
tel: 0118-470773, e-mail: jnieuw@zeelandnet.nl

WEBSITE

- Adres: www.werkgroepgeologie.nl
- Webmaster: Jan de Quaastieniet, Jacob Valckelein 1, 4416 KV Goes,
tel: 0113-211889 of 06-14970812,
e-mail: jandequaastieniet@online.nl
- Facebook: <https://www.facebook.com/groups/441213272740245/>

LIDMAATSCHAP

De kosten van het lidmaatschap bedragen € 12 per jaar; bezoekers van de lezingenavonden betalen dertien euro meer, t.w. € 25 per jaar. Dit bedrag kan gestort worden op IBAN/rekeningnummer NL71INGB0003126604 t.n.v. Penn. Werkgroep Geologie te Goes.

Continuering / opzegging van het lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 november, door respectievelijk overmaking van de contributie / afmelding bij het secretariaat.

ATTENTIE!

De werkgroep kan geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele ongevallen, vermissingen e.d. tijdens de door haar georganiseerde activiteiten.

PRODUCTIE

Redactie: Lex Kattenwinkel; tekstcontrole: Harry Raad; digitale eindversie: Frans Frenken; kopiëren + verzending: Riaan Rijken

KOPIJ / REDACTIE

Het zenden van kopij kan te allen tijde plaatsvinden naar de redactie, p/a Ramusstraat 14, 4461 CK Goes, e-mail: lexkat8@zeelandnet.nl
Richtdata zijn 1 januari en 1 augustus. Informatie tel: 0113-216104.

DRIJKWERK



WERKGROEP GEOLOGIE

p.o. Kon. Zeeuwsch Genootsch. der Wetensch.
Kousteensedijk 7, 4331 JE Middelburg